

PRACOVNÍ A SLUŽEBNÍ POMĚRY (SPK/PSPO)

Seminář č. 1 a 2 – 28. 2. 2019

Jan Grepl, Katedra soukromého práva a civilního procesu PF UP

PODMÍNKY ZAKONČENÍ

- Účast na seminářích (povolené **2** absence → **2** semináře jednou za 14 dní!)
- Absolvování zápočtového testu na konci letního semestru
- Ústní zkouška

- **Přednášky** – liché čtvrtky, 16:45 až 19:45
- **Semináře** – liché středy, 15:00 až 18:15

TÉMATÁ SEMINÁŘŮ

- **28. 2. 2019** Úvod do studia pracovního práva. Předmět a systém pracovního práva. Vztah pracovního práva k jiným právním odvětvím. Závislá práce. Zásady pracovního práva. Vznik pracovního poměru a jeho charakteristika. Způsoby vzniku pracovního poměru. Jmenování.
- **13. 3. 2019** Pracovní smlouva. Podstatné a vedlejší náležitosti pracovní smlouvy. Pracovní poměr na dobu určitou. Zkušební doba. Konkurenční doložka. Změna pracovního poměru. Převedení na jinou práci. Přeložení. Pracovní cesta. Dočasné přidělení.
- **27. 3. 2019** Skončení pracovního poměru
- **10. 4. 2019** Pracovní doba. Dovolená. Odměňování za práci.
- **24. 4. 2019** Překážky v práci. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy.
- **8. 5. 2019** Závěrečný seminář.

DNEŠNÍ SEMINÁŘ

- Úvod do studia pracovního práva
- Předmět a systém pracovního práva.
- Vztah pracovního práva k jiným právním odvětvím.
- Závislá práce.
- Zásady pracovního práva.
- **Vznik pracovního poměru a jeho charakteristika.**
- **Způsoby vzniku pracovního poměru.**
- Jmenování

PRACOVNÍ PRÁVO

- Reguluje vztahy mezi zaměstnancem (Zec) a zaměstnavatelem (Ztel)
- Poskytuje na jedné straně nástroje Zteli k realizaci jeho činnosti a řízení zaměstnanců
- Na druhé straně zajišťuje Zci odpovídající podmínky při výkonu práce
- Omezená autonomie vůle smluvních stran – častá kogentnost / jednostranná kogentnost
- Část soukromého práva s prvky práva veřejného (přítomnost veřejnoprávní regulace – zejm. ochranná funkce)

PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY

- Zákon č. **262/2006 Sb.**, zákoník práce (52 novel, poslední č. 181/2018 Sb.)
 - Předchozí právní úprava – zákon č. 65/1966 Sb., zákoník práce
 - „**Osvobozená lidská práce se stala základním zdrojem rozvoje** naší společnosti a blahobytu všeho lidu. O ni se opírá rozvoj národního hospodářství a rostoucí hmotná a kulturní úroveň všech občanů. **Práce v socialismu vytváří předpoklady pro upevňování souladu zájmů jednotlivce se zájmy společnosti.** “
 - § 188a zákona č. 86/1950 Sb.: „Kdo se živí nekalým způsobem a vyhýbá se poctivé práci, bude potrestán odnětím svobody **na tři měsíce až dvě léta.** “
 - § 203 zákona č. 141/1961 Sb.: „Kdo se soustavně vyhýbá poctivé práci a opatřuje si prostředky k obživě prostitucí, hazardní hrou nebo jiným nekalým způsobem, bude potrestán odnětím svobody **až na dvě léta.** “
 - v roce 1990 bylo možné uložit trest odnětí svobody až 3 roky
- Zákon č. **89/2012 Sb.**, občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY

- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, VZPP
- Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických lékařských službách, VZPP
- Zákon č. 251/2005 Sb., o státní inspekci práce, VZPP
- Zákon č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, VZPP

- Nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy (...), ve znění nařízení vlády č. 273/2018 Sb
- Vyhláška MPSV č. 333/2018 Sb., o změně sazby základní náhrady za používání silničních motorových vozidel a stravného a o stanovení průměrné ceny pohonných hmot pro účely poskytování cestovních náhrad

PŘEDMĚT PRACOVNÍHO PRÁVA

- Předmětem pracovního práva je **závislá práce** (§ 2 ZP)
 - Vykonávána ve vztahu nadřízenosti Ztele a podřízenosti Zce
 - Jménem Ztele
 - Podle pokynů Ztele
 - Osobní výkon Zcem
- Vykonávána za mzdu / plat / odměnu za práci
- Na náklady a odpovědnost Ztele
- V pracovní době
- Na pracovišti / na jiném dohodnutém místě
- Závislá práce může být vykonávána výlučně v **základním pracovněprávním vztahu** – pracovní poměr / dohody o pracích konaných mimo PP
- **X služební poměr, služební poměr příslušníků bezpečnostních sborů**

SYSTÉM PRACOVNÍHO PRÁVA

- **Individuální pracovní právo**

- Oblast pracovního práva regulující vztahy mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem při výkonu závislé práce (úprava v zákoníku práce)
- Soukromé právo s výraznými veřejnoprávními zásahy

- **Kolektivní pracovní právo**

- Reguluje vztahy mezi *zaměstnancem a zaměstnavateli* (sdružení v kolektivním orgánu, kterým prosazují svoje zájmy – odborové organizace, rady zaměstnanců)
- Výsledkem jednání bývá kolektivní smlouva
- Úprava v zákoně o kolektivním vyjednávání, část upravena v ZP

- **Zaměstnanost**

- Úprava v zákoně o zaměstnanosti

VZTAH PP K JINÝM ODVĚTVÍM

- **Ústavní právo**
 - Listing: zákaz nucených prací, svobodná volba povolání, právo na spravedlivou odměnu za práci, zvláštní ochrana žen, mladistvých, zdravotně postižených
 - Zákaz diskriminace
- **Občanské právo**
 - Užití občanského zákoníku, součást soukromého práva
- **Správní právo**
 - Inspektoráty práce, zákon o zaměstnanosti, správní trestání
- **Finanční právo**
 - Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti
- **Právo sociálního zabezpečení**
 - Dávky nemocenského pojištění, důchodového pojištění, důchodový věk
- **Trestní právo**
 - Nejzazší prostředky ochrany zaměstnance

PŘÍKLAD Č. 1

Křemílek, zapálený zaměstnanec pokročilého věku, se v důsledku jednání marnotratného partnera Mochomůrky dostal do finančních potíží. Jeho zaměstnavatel mu jednoho dne nabídl, že mu jako dlouholetému zaměstnanci částku 200.000,- zapůjčí s tím, že mu tuto částku podle smlouvy o zápůjčce vrátí do jednoho roku. Křemílek nicméně zapůjčené peníze včas nevrátil, neboť v průběhu roku Mochomůrka přišel i o práci a celková finanční situace partnerů byla velmi napjatá. Mezitím Křemílek ukončil pracovní poměr u zaměstnavatele dohodou a odešel do důchodu. Bývalý zaměstnavatel se po marných výzvách o dobrovolné splnění dlužné částky obrátil na soud.

- Definujte pracovněprávní vztah.
- Posudte, zda spor mezi Křemílkem a jeho zaměstnavatelem je sporem pracovněprávním.
- V jakém složení bude civilní soud rozhodovat (§ 36a občanského soudního řádu)?

VZTAH ZP S NOZ

- § 34 NOZ: „Závislá práce nezletilých **mladších než patnáct let** nebo **nezletilých, kteří neukončili povinnou školní docházku**, je **zakázána**. Tito nezletilí mohou vykonávat jen uměleckou, kulturní, reklamní nebo sportovní činnost za podmínek stanovených jiným právním předpisem. “
- § 35 NOZ: „Nezletilý, který **dovršil patnáct let**, se může zavázat k výkonu závislé práce podle jiného právního předpisu. Jako **den nástupu do práce nesmí být sjednán den**, který by předcházel dni, kdy nezletilý ukončí **povinnou školní docházku**. “
- § 2401 NOZ: „Pracovní poměr, jakož i práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele z pracovního poměru upravuje jiný zákon.“
- **Pl. ÚS 83/06** (č. 116/2008 Sb.) – zrušení principu delegace NOZ vzhledem k ZP, OZ je základní právní předpis práva soukromého – **subsidiární užití**

VZTAH ZP S NOZ

- § 4 ZP: „**Pracovněprávní vztahy se řídí tímto zákonem; nelze-li použít tento zákon, řídí se občanským zákoníkem, a to vždy v souladu se základními zásadami pracovněprávních vztahů.**“
 - Proces kontraktace
 - Pravidla pro počítání lhůt (nikoliv dob – § 333 ZP)
 - Adhezní smlouvy
 - Smlouvě o smlouvě budoucí
- **NOZ lze použít na pracovněprávní vztahy, pokud:**
 - To ZP výslovně nevylučuje
 - Nemá-li ZP použitelnou úpravu
 - To není způsobem odporujícím zásadám pracovního práva (§ 13, § 14 ZP)

VZTAH ZP S NOZ

- **Hranice dispozitivnosti právní úpravy**

- Zákon odchýlné ujednání výslovně nazakazuje (*přímá kogentnost*)
- Mini-Max (§ 4a/2 ZP)
 - Nesmí být nižší nebo vyšší, než je právo nebo povinnost, které stanoví ZP nebo kolektivní smlouva jako nejméně nebo nejvýše přípustné
- § 1 odst. 2 NOZ (*nepřímá kongentnost*)
 - Rozpor s dobrými mravy
 - Rozpor s veřejným pořádkem
 - Právo týkající se postavení osob vč. ochrany osobnosti
- Ujednání není v rozporu se zásadami (principy) pracovního práva
- § 363 ZP – zapracování předpisů EU (*jednostranná kogentnost*)

ZÁSADY PRACOVNÍHO PRÁVA

Zákoník práce (ZP)

- Zákazu nucených prací
- Ochrana právního postavení Zce
- Uspokojivé a bezpečné podmínky
- Rovné zacházení, ~~diskriminace~~
- Řádný výkon práce dle zájmů Ztele
- Informování a projednání, kolektivní zastupování

Občanský zákoník (NOZ)

- Autonomie vůle, smluvní volnost
- Pacta sunt servanda
- Neminem laedere
- Ignorantia legis non excusat
- Princip poctivosti
- (...)

ZÁSADY PRACOVNÍHO PRÁVA

- **Další zásady pracovního práva:**

- Zákazu přenášet riziko výkonu závislé práce na Zce
- Zákazu ukládání peněžních postihů za porušení pracovněprávních povinností
- Zákazu sjednávání zajištění závazku v pracovněprávním vztahu
- Rozvržení pracovní doby do pracovních směn

PŘÍKLAD Č. 2

Zaměstnavatel se dohodl v pracovní smlouvě se zaměstnancem, že:

- A. délka výměry dovolené zaměstnance bude činit 3 týdny,
- B. délka výpovědní doby je sjednána v rozsahu 3 měsíců pro zaměstnavatele a 2 měsíců pro zaměstnance,
- C. zaměstnanec může podat výpověď pouze z důvodu nepříznivého zdravotního stavu,
- D. zkušební doba se sjednává v délce 1 měsíce,
- E. zaměstnanec se dopředu vzdává jakýkoliv příplatků, které mu v budoucnu vzniknou v případě práce odvedené přesčas.

PŘÍKLAD Č. 3

Zaměstnavatel stanovil v pracovním řádu, že:

- A. veškerá dovolená, kterou zaměstnanec nevyčerpá v příslušném kalendářním roce, za nějž dovolená přísluší, propadá,
- B. výše mzdy zaměstnance se bude odvíjet od finanční situace zaměstnavatele (počtu prodaných výrobků a poskytnutých služeb, jež zaměstnavatel souhrnně v daném kalendářním měsíci zákazníkům poskytne),
- C. zaměstnanec je povinen složit před nástupem do zaměstnání peněžitou kaucí jako záruku pro úhradu případných dluhů, které mu v průběhu práce vzniknou vůči zaměstnavateli,
- D. zaměstnanci, u něhož nenastane v průběhu kalendářního měsíce překážka v práci, proplatí speciální odměnu,
- E. zaměstnanci, kteří se dostaví opakovaně pozdě na pracoviště, jsou povinni zaplatit jednorázově smluvní pokutu ve výši 1.000,- Kč za každou započatou hodinu zpoždění.

PRACOVNÍ POMĚR

- Až do vzniku pracovního poměru existuje mezi smluvními stranami rovné postavení → proces kontraktace
 - Fakticky může docházet k nátlaku na zaměstnance při sjednávání obsahu pracovněprávního vztahu, proto na mnoha místech ZP nastavuje jednostrannou kogentnost
- Vztah nadřízenosti a podřízenosti až zahájením výkonu závislé práce

PRACOVNÍ POMĚR

- **Způsoby vzniku pracovního poměru**
 - Pracovní smlouvou
 - Jmenováním
- Obsazení pracovní pozice na základě volby → předpoklad vzniku PP
- Výběr fyzických osob vhodných na pozici je v gescích Ztele (§ 30/1 ZP)
 - X diskriminace
- Informace před vznikem pracovního poměru (§ 30/2 ZP) – bezprostředně souvisí s uzavřením smlouvy (x § 316/4 ZP – těhotenství, sexuální orientace...)
- Zaměstnavatel je povinen uchazeče o práci seznámit s právy a povinnostmi, které vyplývají z pracovní smlouvy (/ jmenování), pracovními podmínkami, podmínkami odměňování, povinnostmi dle zvláštních právních předpisů
- § 32 – vstupní lékařská prohlídka před uzavřením pracovního poměru

PRACOVNÍ SMLOUVA

- Nejčastější důvod vzniku pracovněprávního vztahu
- Dvoustranné právní jednání – souhlasný projev vůle zaměstnance (FO) a zaměstnavatele (FO, PO) uzavřít pracovní poměr
- Od vzniku pracovního poměru je Ztel povinen
 - Přidělovat Zci práci
 - Platit za vykonanou práci
 - Vytvářet podmínky pro plnění práce
 - Dodržovat ostatní podmínky
- Od vzniku pracovního poměru je Zec povinen
 - Dle pokynů Ztele vykonávat práci osobně práci v rozvržené pracovní době
 - Dodržovat pracovněprávní povinnosti

JMENOVÁNÍ

- Jednostranné právní jednání Ztele, jímž se zakládá pracovní poměr
- Podmínkou jeho platnosti je souhlas Zce
- Použití ustanovení o pracovní smlouvě
- Jmenování na vedoucí pracovní pozice - § 33/3 ZP
- Jmenování osobou oprávněnou - § 33/4 ZP
- Možnost odvolat jmenovaného Zce, vzdání se jmenovaného místa - § 73/1
- Přejícné ustanovení – služební poměry, které vznikly jako pracovní jmenováním - § 364/3

PŘÍKLAD Č. 4

Zaměstnanec pan Jaromír K. pracoval již několik let jako vedoucí úseku kontroly a údržby v provozovně čistíčky odpadních vod. Poté, co se změnila vlastnická struktura provozovatele, pan Jaromír při obvyklých kontrolách kvality vypouštěných vod zjistil, že odpadní vody obsahují nebezpečné látky, které mnohonásobně překračují zákonem povolenou hranici. Na tuto skutečnost pan Jaromír opakovaně upozornil vedení společnosti. Jeho sdělení však byla vedením společnosti odmítnuta jako nepodstatná a nepodložená s tím, že je v zájmu finanční situace provozovny a všech jejích zaměstnanců, aby situace zůstala taková, jaká je. Na nákup kvalitnějších čistících systému není podle vedení společnosti dostatek finančních prostředků. Pan Jaromír jakožto zapřísáhlý ochránce životního prostředí po opakovaných pokusech o nápravu již dále nemohl nastalou situaci snášet. Zaslal tudíž dopis oblastnímu inspektorátu životního prostředí, v němž uvedl, že jeho zaměstnavatel porušuje trvale provozní předpisy a ohrožuje tak zásadním způsobem životní prostředí a životy a zdraví obyvatel. Pan Jaromír se rozhodl rovněž celou věc medializovat a zaslal dopis rovněž do místního periodika. Následující den po odeslání dopisů obdržel pan Jaromír listinu, v níž jej zaměstnavatel informuje o okamžitém zrušení pracovního poměru podle § 55 odst. 1 písm. b) ZP.

- Posudte nastalou situaci

PŘÍKLAD Č. 5

Pan Jarmil T. byl předním specialistou na oblast IT technologií (vývoj a inovace softwaru). Zaměstnavatel, společnost POČÍTAČ, s.r.o. proto nabídla panu Jarmilovi pohádkovou mzdu, která zdaleka převyšovala výši průměrné mzdy v daném kraji. Zároveň se se zaměstnancem dohodla na dovolené v rozsahu 8 týdnů, možnosti používání služebního bytu a automobilu.

- Na oplátku, aby si zaměstnavatel pojistil, že po krátkém čase pan Jarmil neodejde pracovat k jinému zaměstnavateli, se s panem Jarmilem dohodl na tom, že se pan Jarmil v pracovní smlouvě zaváže setrvat v pracovním poměru alespoň po dobu 5 let.
- Závazek pana Jarmila setrvat v pracovním poměru zajistily strany sjednáním smluvní pokuty ve výši 100.000,- Kč za každý i započatý kalendářní rok nesplněného závazku setrvat v pracovním poměru. Posudte nastalou situaci.

A. Posudte platnost těchto ujednání

PŘÍKLAD Č. 6

Majitel společnosti Zlatá puška s.r.o. zemřel, v rámci pozůstalostního řízení veškeré jmění zůstavitele přešlo na jeho nezletilého syna, který v té době měl 3 roky.

- A. Může se tento nezletilý syn stát zaměstnavatelem?
- B. Mohl by se stát zaměstnancem této společnosti, například na pozici vedoucího pro vnitřní záležitosti?

PŘÍKLAD Č. 7

Vnitřní předpis u zaměstnavatele Koala s.r.o. stanoví následující: zaměstnanci starší 50 let budou při skončení pracovního poměru z důvodů § 52 písm. a) až c) odstupné ve výši pětinásobku průměrného měsíčního příjmu.

A. Je takové ustanovení v souladu s právním řádem ČR?

PŘÍKLAD Č. 8

Ředitelka ZŠ Želatovská v malebné obci Přerov v samém srdci Hané vypsalá výběrové řízení na pozici dvou učitelů na druhém stupni ZŠ. Tou dobou v ZŠ pracovalo 30 žen a 6 mužů. Do výběrového řízení se přihlásilo 20 žen a 3 muži. Ředitelka vybrala na uvedené pozice dva muže s odůvodněním, že se snažila o vyváženější zastoupení. Kvalifikace uchazečů byla shodná.

- A. Je takový postup v pořádku?
- B. Posudte pro případ, když by ředitelka odůvodnila svůj postup tím, že u mužů nehrozí odchod na mateřskou dovolenou a odchod na rodičovskou dovolenou je u mužů obecně málo pravděpodobný.

PŘÍKLAD Č. 9

Společnost JETELEM, s.r.o. zveřejnilo na stránkách ROBOTA.cz inzerát, dle kterého hledá pracovníky na pozici operátor na lince služby zákazníkům. Byli přijati dva zaměstnanci – muž a žena. Muž však v pracovní smlouvě dostal o 120,- Kč na hodinu vyšší plat s odůvodněním, že má doma manželku a dvě děti, které musí živit.

A. Je takový postup v pořádku?

PŘÍKLAD Č. 10

Klub českých poutníků, z.s. pořádal dne 15. 2. 2019 členskou schůzi, na jejímž programu byla i volba pokladníka spolku, který měl být dle stanov spolku volen právě tímto orgánem. Téměř jednomyslně byla zvolena paní Jarmila Pokorná, která ihned po zvolení začala vybírat každoroční členské příspěvky po všech přítomných členech.

A. Náleží paní Pokorné mzda již za měsíc únor 2019?

PŘÍKLAD Č. 11

Stavební společnost VRABEC s.r.o., která na základě vy-soutěžené veřejné zakázky měla provést opravu fasád všech budov magistrátu v Prostějově, uzavřela s 5 zedníky a 3 štukatéry smlouvu o provedení díla. Tito dělníci pak začali fasády městských budov v Prostějově upravovat.

A. Posudte, zda je takový postup v souladu se zákonem?

PŘÍKLAD Č. 12

Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský a Olomoucký kraj vykonal dne 19. 10. 2015 kontrolu v prodejně textilu na adrese Slovenská 10, 77200 Olomouc. V prodejně (provozovně), jejíž majitelkou je podnikající fyzická osoba paní Marta J., byla v době kontroly přítomna její neteř, paní Zora K., která v danou chvíli obsluhovala zákazníky a předváděla jim vystavené zboží. Na dotaz kontrolního pracovníka, zda paní Zora K. vykonává práci v pracovním poměru, odpověděla, že nikoliv a že pouze dočasně bez nároku na odměnu na krátkou dobu zastupuje svoji tetu, která si musela někam „odskočit“. Inspektorát práce konstatoval v daném případě porušení ustanovení zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti a uložil paní Zoře K. pokutu ve výši 15.000,- Kč.

A. Posudte, zda je takový postup v souladu se zákonem?